

ANGOL HIMZÉSI TANFOLYAMOK.

ÍRTA: GINEVERNÉ GYÓRY ILONA.

Angol
hímzési
tan-
folyamok

Most, mikor Anglia iparművészetének oly sok ága éli az újjászületés korát, szinte lehetetlen volt, hogy a hímzéssel való foglalkozáshoz is ne térjenek vissza ismét. Hiszen igaz, hogy ennek hivatásos művelői fenntartották munkásságuk magas színvonalát az izlés hanyatlásának abban a korszakában is, mely 1840 körül állott be sokféle téren — mint ezt sok múzeumi darab mutatja; — hanem ahol a hímzés renaissance-ára igazán szükség volt, az az angol nagyközönség körében volt, a műkedvelők világában. Mert a legutóbbi tiz-tizenöt esztendő alatt az angol középosztály asszonya jóformán egyáltalán nem hímzett, míg harminc-negyven esztendővel ezelőtt (mint a fennmaradt munkákról látjuk) hímzett ugyan, de csak azt tudjuk rá mondani: bár ne tette volna! Mert ha az ember régi angol „manor house“-okban, kastélyokban fordul meg, rendszeren keresztül kell esnie azon, mikor a szobájába felvezetik, hogy a háziasszony elmondja valami ágyfüggöny, faliszőnyeg vagy kandallóellenőrző előtt: „Ezt a szépanyánk hímmezte“; mire a vendég az elnézés hangján azt szeretné mondani: „Hagyjuk ezt! A holtakról vagy jót, vagy semmit“.

A pisztáciával behintett csokoládétortán (amelyről csak hosszabb szemlélet deríti ki, hogy ez zöld fűvel benőtt barna szikla) rendületlenül ott ülnek az oroszlanok, tigrisek, párdúcok, kedvezőbb esetben vattagerenzájú kutyák és emberarcú (még pedig fényképész előtt pózoló emberarcú) özek; úgy hogy az ember őszintén kívánja, bár Anglia ezekről az állatokról is elmondhatná, amit a farkasról elmondhat, hogy:

Nem tűrte meg hazánk határa,
Brit földön sose leit hazára.

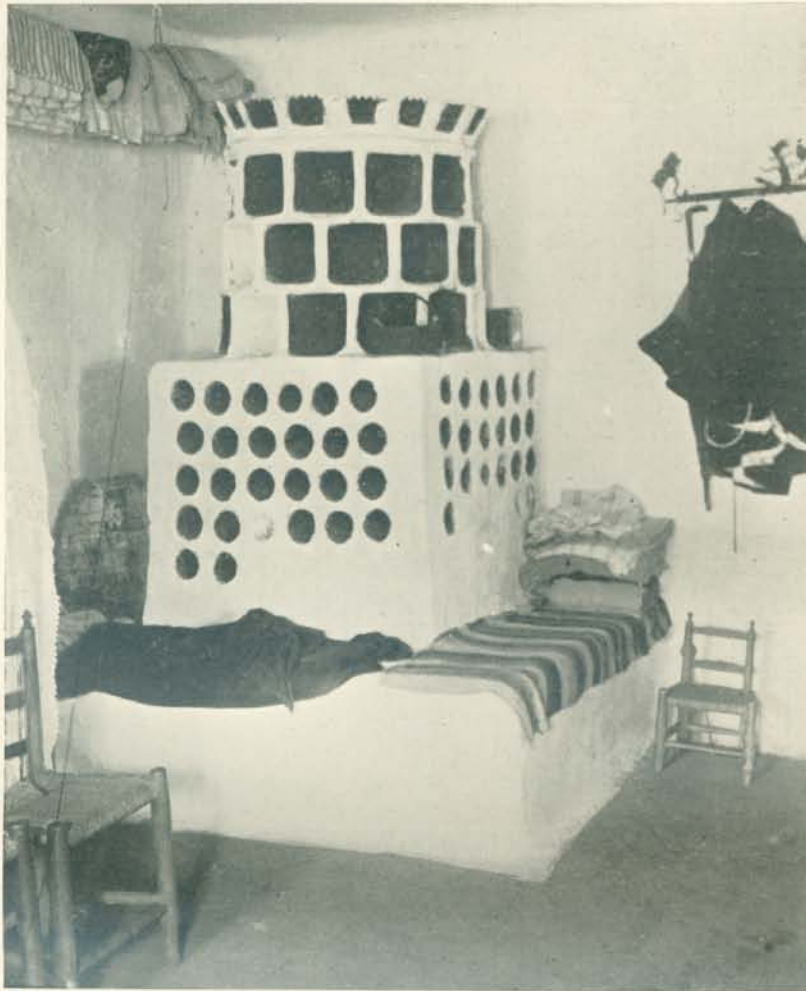
A másik gyakori motívum a görög mítológia, a maga lépcsőzetes arcélú (szemüreg, orr, felső ajak, áll, mind egy-egy derékszög) Artemisei, Parisai, Aphroditeivel, úgy hogy az ember csaknem aláírja a régi egyházatya véleményét: „A pogány istenek pedig, mivelhogy ezeknek szemlélésök az emberre nyereséget nem jelent, nem ábrázolandók“.

De természetesen a hímzésnek ez a hanyatlása összefügg a rostaszövet (canevas), a keresztöltés és az anilinszínű fonalak használatának idejével. Mert ha, ellenkezőleg, a családoknak nem ebből a korból, hanem az azt megelőző három századból (16., 17. és 18-ik) vannak hímzéseik, akkor a legtöbb esetben igazán kincsnek vannak a birtokában.

És most, mikor az angol ipar a butor, porcellán, az ezüst, az ékszerek, az ablakok és a kandallók tervezésében az olyan művészi izlésű korokhoz tér vissza, mint a Tudor, a Stuart, a Jacobean és a Queen Anne korai, akkor csak természetes, hogy a hímzés renaissance-ában is ezek a korok merültek fel újra.

Természetesen teóriában itt is igen könnyű lett volna „sokat markolni“ és azt mondani: támasszuk fel az angol műhímzés legkiválóbb történeti stílusait s ha már butorunk, házaink ezeket mutatják, hozzávaló hímzésekkel egészítsük ki. Igen, csak hogy ez a „sokat markolás“ is azzal járt volna, hogy az illető „keveset fogjon“, mert hiszen valamennyi említett kor hímzési műipara egy-egy rengeteg birodalom; hogyan tudhassa a műkedvelő, milyen anyag, fonál, színek, öltések, motívumok adnák az igazán stílszerű dolgot.

A legjobb ipariskolák tanfolyamokat szerveztek tehát műkedvelők számára, akik tetszés szerint választanak egyetlen egy stílust, esetleg annak is csak egyik ágát, de ezt aztán megtanulja nemcsak mechanikusan utánozni, hanem felismerni is; megtanulja a történeti eseményeket is, melyek a stílus kifejlődését módosították. Például arra csak a történelem taníthat meg bennünket, hogy a Stuart-kori hímzéseknek azért oly jellemző motívuma a számoça virága és gyümölcse, mert a növény abban a korban lett ismeretessé

381. KÖCSÖGSZEMES
BANYAKÁLYHA DECSÉN.

381.

POËLE À CARREAUX DE
FAÏENCE À DECS.

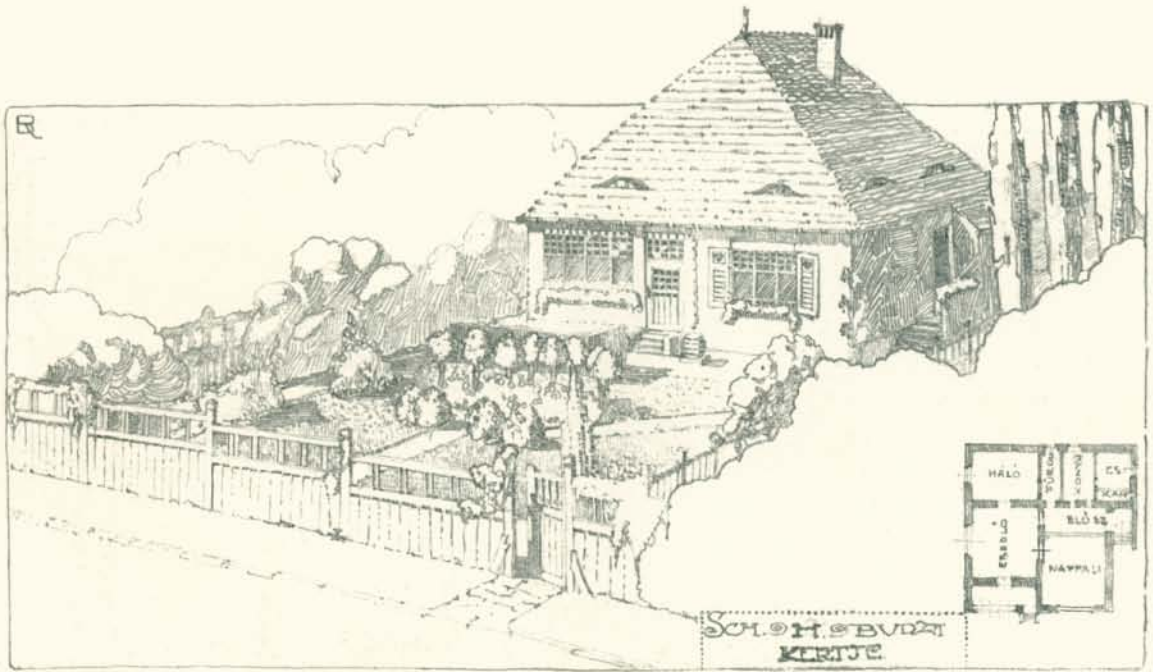

382—383. SÁRKÖZI
HIMZÉSEK.

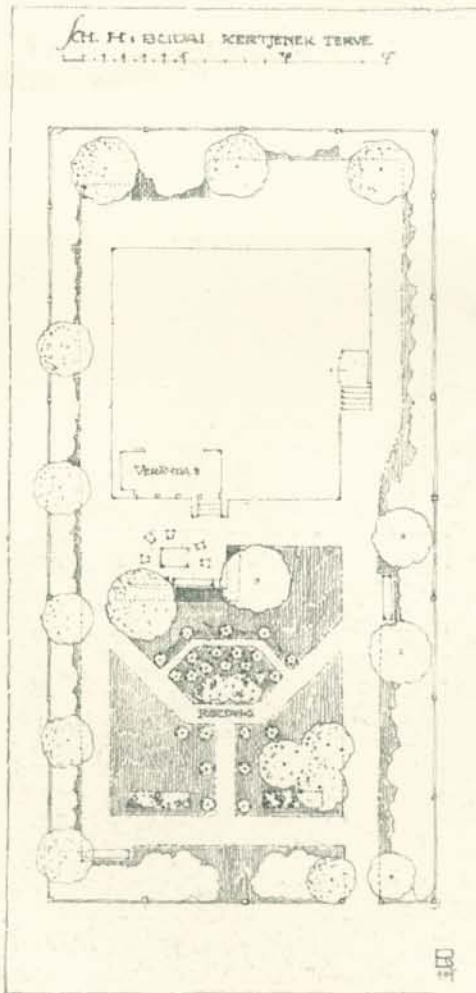
382.

383. BRODERIES DE
SÁRKÖZ.

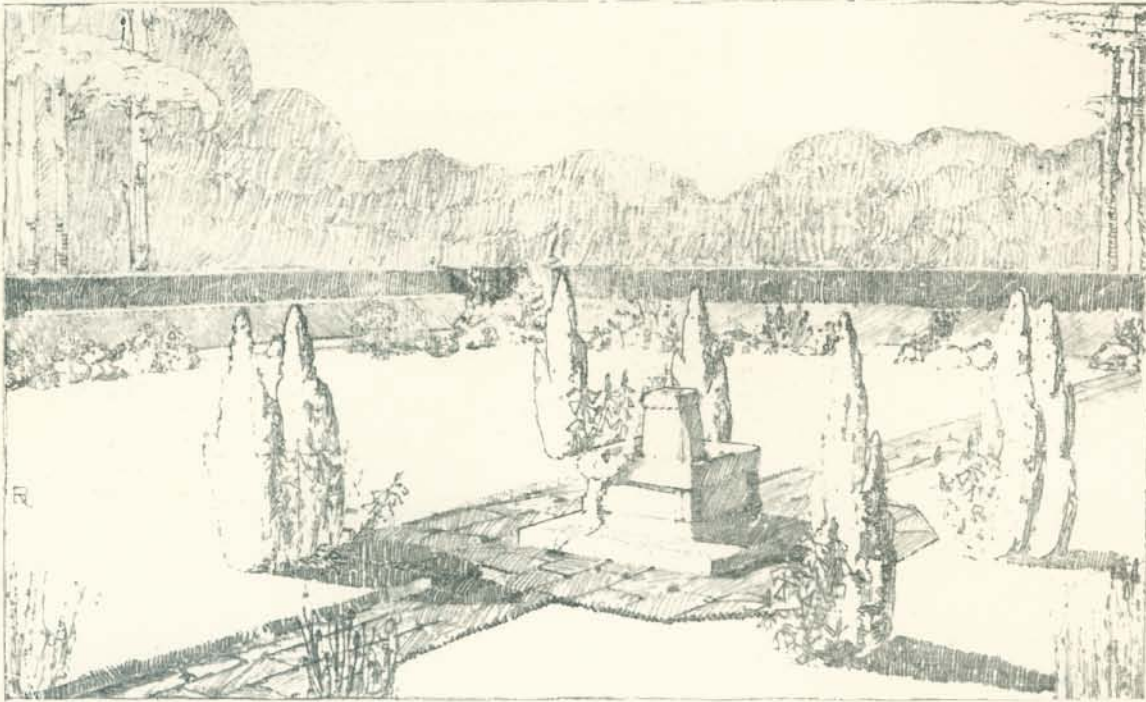

384.

385.

384-385. RERRICH BÉLA :
KIS LAKÓHÁZ ÉS KERTJE.
MAISONNETTE
ET JARDIN ATTENANT.

386.

386-387. RERRICH BÉLA :
 GEOMETRIKUS
 ELRENDEZÉSŰ KERT
 RÉSZLETEI.
 VUES DE JARDIN AVEC
 ARRANGEMENTS
 TIRÉS AU CORDEAU.

387.

388.

388. GRÓF ANDRÁSSY GYULA EMLÉK
TISZA-DOBON.

MONUMENT DU COMTE
J. ANDRÁSSY À TISZA-DOB.

389.

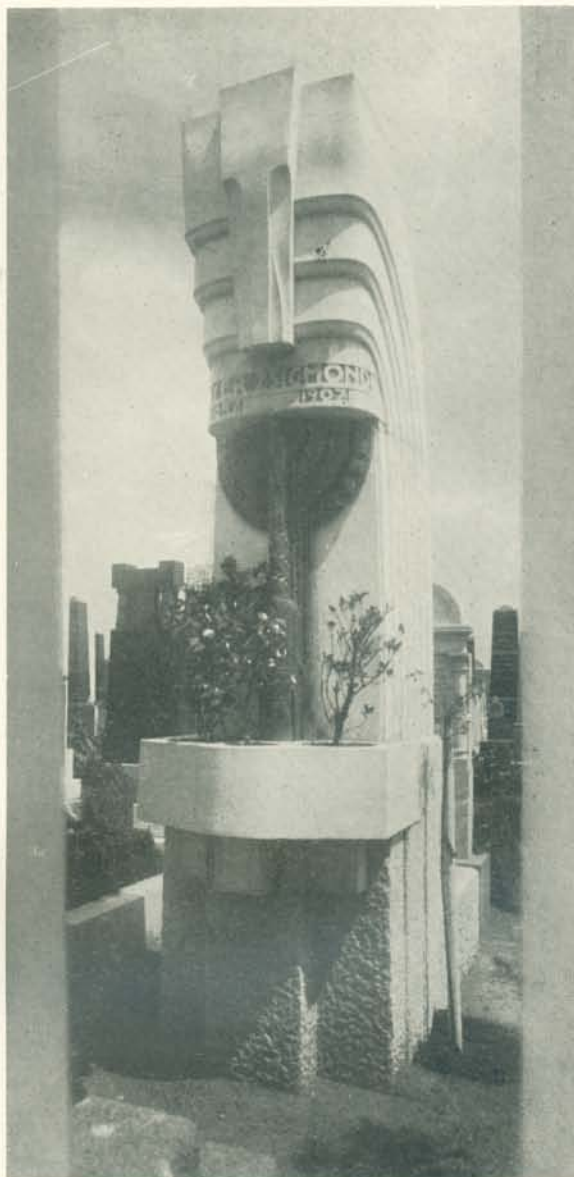
389. SÍREMLÉK
A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

MONUMENT
DANS LE CIMETIÈRE KEREPESI-ÚT.

346
Sárkány
István

390.

391.

390—391. FAYER LÁSZLÓ
SÍREMLÉKE.

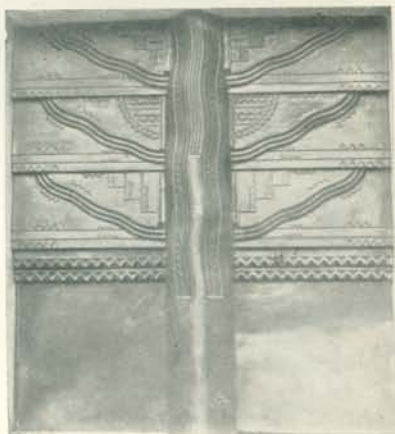
MONUMENT SUR LA TOMBE
DE LADISLAS FAYER.

392. SÍREMLÉK
A KEREPESI-ÚTI
TEMETŐBEN.

392.

MONUMENT DANS LE
CIMETIÈRE
KEREPESI-ÚT.

393. A SÍREMLÉK
BRONZLAPJA.

393.

PLAQUE DE BRONZE
ORNANT LE
MONUMENT.

394.

394. KÁVÉHÁZ BELSEJE.

INTÉRIEUR DE CAFÉ.

(1580-ban). Kortársa volt az angol földön való megtelepedésben a szamócának a burgonya is, és noha ez eleinte nem igen tudott népszerűvé válni, mint eledel, azért a virágát díszítő motívum gyanánt igen felkapták.

Csakis történeti visszatekintés értetheti meg velünk azt is, mi az oka, hogy pl. a XVI. és XVII. századbeli hímzések oly rendkívül erős, élénk színeket mutatnak; legkivált azok, melyek nem a fogadótermek,

TOLL-ÖLTÉS.

hanem a hálószobák számára készültek. A magyarázat az, hogy azok a szobák a mostaniakhoz képest igen silányan voltak megvilágítva. A falak ötször-hatszor olyan vastagok lévén, mint a maiak, az ablakok is mélyen voltak a falba vágva; sem számuk, sem méretük nem járult hozzá ahhoz, hogy a szoba nagyon világos legyen. Azonkívül az üveg drága volt, takarékoskodni kellett vele s még az a drága üveg is oly kezdetleges volt minőségére nézve, hogy rövid időn megszurkúlt, megvakult vagy megvörösödött s így a világosság még jobban megtompulva szűrődött át rajta.

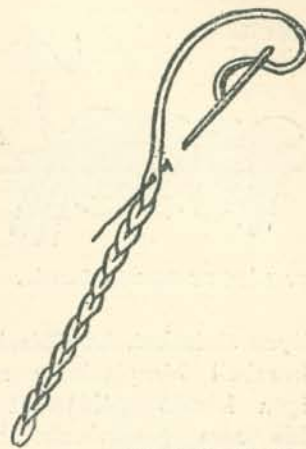
A hímzőnek erős színhatásokkal kellett tehát dolgoznia, ha célját el akarta érni, hogy felderítő elemet vigyen bele a fekete tölgyfával burkolt falú és sötét butorzatú szoba homályába. De mivel azokat az igen élénk színeket jóformán mindig csak így megtompulva látták, azért ma már a modern hímzők mindjárt ilyen tompított színekkel utánozzák a régi mintákat.

A műipariskolák útmutatásai szerint dolgozó gyárak leírhatatlan fáradságot fejtenek ki az igazán nemes színhatású lágy és tompa árnyalatok előállításában, mikor hímzőfonalakat gyártanak.

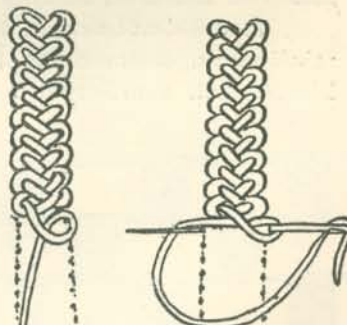
Mióta a régi angol crewel workot ismét felelevenítették, visszatért az az első pillanatra szokatlannak látszó összeállítás, hogy pl. vászonalapra gyapjufonállal dolgoznak. Ha ezt halljuk, talán egy pillanatra, mintegy rémlátás gyanánt, a „berlini pamut“ merül fel előttünk, amelyről nem ok nélkül mondta egy angol iparművész, hogy ez az anyag, a maga anilín színeivel (és kivált keresztöltésű mintában alkalmazva) többet tett a hímzés színvonalának leszállításában, mint bármely másegyéb.

A most használt gyapjuszál azonban egészen más. Vastagságra csak olyan, mint a filosell-selyem, színei pedig oly finom gobelin és pasztellszínek, hogy nincs az ősi leveleknek az a tört ó-arany vagy rézárnyalata, nincs a távoli tájaknak az a finom füstkéksége, amelynek megfelelő szintet ne találunk a hímzőfonalak között.

Virágok ábrázolására éppen fénytelen voltánál fogva sokan a selyemnél is jobban szeretik, noha azt sem szabad elfelejtenünk, hogy maguk a hímzőselymek is megfelelően tökéletesednek egyre. És a vászonalap is gyönyörű. Ha valamely tárgy szebb volna színes alapon mint fehérén, a pergamenszint, a borostyánkőszint, a kőd-szurkét, a fayencekéket, a „vert céladon“-t mind megtaláljuk vászonban. Aki, a régi stílus miatt, kézi szövésű vászont akar, az a Windermere-vásznakat, vagy a Keswickben levő Ruskin-iskola készítményeit választja, de az bizonyos, hogy a géppel szőtt Derwent-vásznak is teljesen művészi hatásra való. Az ilyen tanfolyamok azon vannak, hogy a némileg feledésbe merült long and short öltést feltámasszák. Ugyanis, hogy a minta, pl. a levél vagy virágszirom, egyik szélétől a másikig ne egy öltés takarja az egész szélességet, hanem

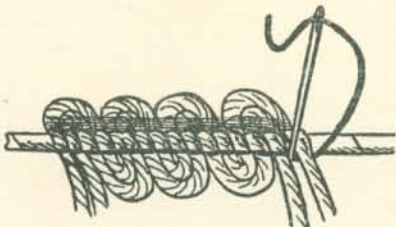
FELEZETT ÖLTÉS.

CSAVART KÖTÉL.

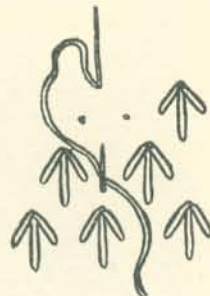
hosszabb és rövidebb öltések olvadjanak egymásba. Ez a régi hímzési utasítások szerint az *opus plumarium* vagyis tollöltés, mert a madarak tollazatához használták.

Van azonban egy hímzési stílus, az u. n. *Jacobean style* (Jakab király korabeli), amelyben a természetet utánzó virágok közé erősen stilizált, szinte arabeszkszerű ágak,

HAJLÍTOTT ZSINÓR-ÖLTÉS.

levelek, gyümölcsök vegyülnek. Mivel ezek nem akarnak természeti tárgyat ábrázolni, kivitelük is más; pl. a körvonalakon belül változatos díszítésekkel (csomó, homok, buzaszem, csillag, nyílfej stb.) van a terület betöltve. Természetesen mennél nagyobb a változatosság, a hímzés annál értékesebb, miért is műkedvelőtanfolyamok hallgatói nagy passzióval gyűjtik az

NYÍLFEJ.

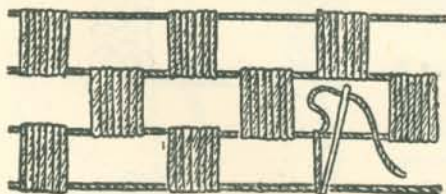
ilyen öltéseket. Az öltések nagy változatosságát különben az Erzsébet-korabeli hímzések is mutatják s érdekes, hogy ezeknek egyik igen kiváló példányát éppen maga Erzsébet királyné hímmezte. Ha arra gondolunk, hogy ezt a sok időt, sok fáradságot igénylő óriási hímzést (háromlevelű spanyolfal) maga Erzsébet, a ragyogó elméjű politikus és nagytudású országkormányzó készítette, eszünkbe jut az essay-író mondása: A lángész az átlag emberénél ezerszer nagyobb képesség a munkával való fáradozástudásra.

Az erősen domború részek töltése úgy történt, hogy vastag pamutzsinórt fektettek az alapra s ezt hímzték át aztán gyapjú- vagy selyemszállal. Használt a királyné finom sujtást is a hímzéshez, de nem simán, hanem behuzva és ráncolva, úgy hogy az egész inkább zseniliával varrott csomóöltésekhez hasonlít. Ez a hímzés Lady Sackville birtokain, Knole Parkban van, ahol a régi butorzat korok szerint van szobákra osztva és ahol szükség volt korszerű hímzésekre, azokkal a kastély asszonya maga egészítette ki a berendezést. Eredeti részlet Erzsébet királyné hímzésén az is, hogy a leveleket sokszor madártollak borítják, ezek vannak a körvonalak mentén nagy fáradsággal levarrva.

A tanfolyamok a minták nagyobbá-, kisebbéttételére, módosítására is tanítanak s hogy ilyen módon hány angol otthon nyer igazán művészi dísz, azt az úgynevezett Loan Exhibition-ok (kölcsonzótt tárgyak kiállításai) mutatják.

Meglepő szép volt egy falí hímzés, amely arra szolgált, hogy egy meglehetősen hideg hatású, sötétes szobának egy sarkába vigyen napfényt. Rozsdabarna vászonalapon gyönyörű fényű páva állott és fölfelé a vászon egyre jobban és jobban be volt borítva a napkeltének aranyos és lángszínű izzásával. Egy másik érdekes darab volt egy a Shakespeare városából, Stratfordból való kiváló műkedvelőnek egyik munkája, a Shakespeare-takaró, melynek gyönyörűen árnyalt mákfejei, estikéi közé a költőnek két-három olyan sora volt hímzve, melyet az álomról mond.

A műhímzésnek ez a föllendülése nagyon kapóra jött a legutóbbi években a történeti színjátékok, díszmenetek (pageant) szervezőinek is. A zászlók, palástok, trónmennyezetek hímzéseiben a műkedvelő hölgyek oly sok szépet alkottak, hogy nem egy város tanácsa a városháza dísztermében helyezte el ezeket.

PORTUGÁL-ÖLTÉS.

De legnagyobb szerepe a jóízű hímzés fölleledésének persze az otthonokban jut. És a William Morris meg a Ruskin álma, hogy a mindennapi életben, környezetben igyekezzünk saját munkánk révén a lehető legtöbb szépet megvalósítani, nem válhatott teljes valósággá anélkül, amíg a munkából a nők is ki nem vették a maguk részét az ő egyik leghatalmasabb iparművészeti eszközük, a hímzőtü segítségével.